

Katsaus Espoon ympäristön tilaan 2009

SISÄLLYS

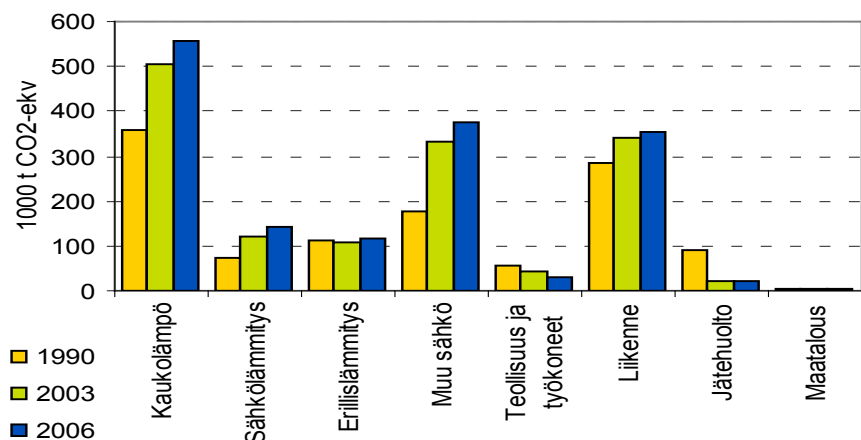
Ilmastonmuutos
Ilmanlaatu
Luonnon monimuotoisuus
Vesistöt
Maaperä
Maankäyttö ja liikkuminen
Luonnonvarojen kulutus

Espoo-strategian mukaisesti kaupungin tavoitteina on säilyttää arvokas luonto, vähentää ympäristöhaittoja ja säästää energiaa. Lisäksi hyvästä elinympäristöstä huolehditaan Espoon vetovoimatekijänä. Keskeiset haasteet näiden tavoitteiden saavuttamisessa ovat kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen sekä tähän liittyvä muutos elintavoissa ja kulutustottumuksissa, luonnon monimuotoisuuden ja viheralueverkoston säilyminen kaupungin kasvaessa, vesistöjen tilan parantaminen ja hulevesien luonnonmukainen hallinta. Laajempi raportti Espoon ympäristön tilasta ilmestyy kevään 2009 aikana.

ILMASTONMUUTOS

Ilmasto lämpenee ja tämän on tieteellisesti todistettu olevan ihmisen aiheuttamaa. Lisääntyneiden kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttama lämpötilan nousu on havaittu myös Suomen mittauksissa. Muutoksia on havaittu myös jääpeitteissä, sademäärissä ja tuulioloissa. Lämpötilan nousun ennustetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Lisäksi Suomi sijaitsee alueella, joka lämpenee enemmän kuin maapallo keskimäärin.

Rakennusten lämmitys ja liikenne aiheuttavat valtaosan Espoon kasvihuonekaasupäästöistä. Molempien päästöt ovat kasvaneet viime vuosina. Espoon kasvihuonekaasupäästöt ovat kasvaneet myös asukasta kohti laskettuna.

Kuva 1. Espoon kasvihuonekaasupäästöt eri aloilla (Uudenmaan liitto).

Pääkaupunkiseudulla on hyväksytty yhteinen ilmastostrategia vuoteen 2030 ja sen tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 39 % vuoteen 2030 mennessä (YTV ilmastostrategia). Espoon kaupunki on laatinut strategian toteuttamiseksi oman toimenpideohjelman, jonka toteuttaminen alkaa vuonna 2009. Toteuttamista tukee YTV-alueen yhteinen EU life⁺ -hanke Julia 2030.

Tämän hetkisen näkemyksen mukaan ilmaston lämpeneminen tulisi pysäyttää +2 asteeseen. Tätä suurempi lämpötilan nousu johtaisi kestäättömiin muutoksiin elinympäristössämme. Kahden asteen tavoitteen saavuttaminen vaatii jopa yli 80 % vähennystä kasvihuonekaasupäästöissä. Tässä valossa pääkaupunkiseudun ilmastostrategian tavoite on riittämätön ja tulevaisuudessa mittavammat toimenpiteet saattavat tulla ajankohtaisiksi. Ilmasto tulee muuttumaan toimenpiteistämme huolimatta. Siksi ilmastonmuutokseen täytyy myös sopeutua.

ILMANLAATU

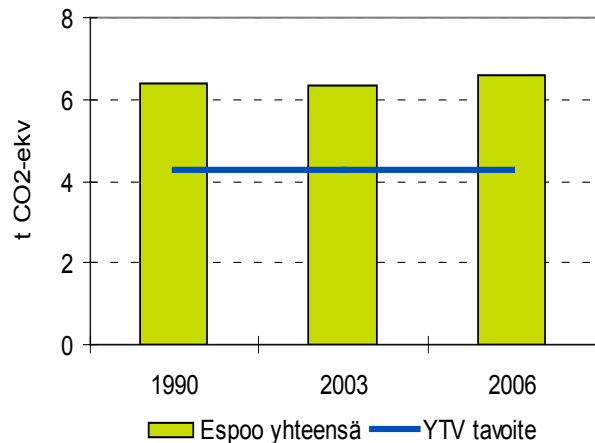
Merkittävimpiä kaupunki-ilman epäpuhtauksia ovat hiukkaset, typenoksidit, otsoni, rikkidioksidi, hiilimonoksidi ja haihtuvat orgaaniset yhdisteet. Espoossa kaupunki-ilman epäpuhtauksien tärkeimmät päästölähteet ovat liikenne, energiantuotanto ja puun pienpoltto.

Pääkaupunkiseudun ilmanlaadun seurannasta vastaa YTV. Vaikka ilmansaasteiden pitoisuudet Espoossa ovat yleisesti ottaen alhaisia, herkällä väestöryhmillä saattaa esiintyä terveysoireita aika ajoin. Episoditilanteissa ilmansaastepitoisuudet voivat olla huomattavasti pidemmän ajan keskiarvoja korkeammat ja aiheuttaa laajempia vaikutuksia.

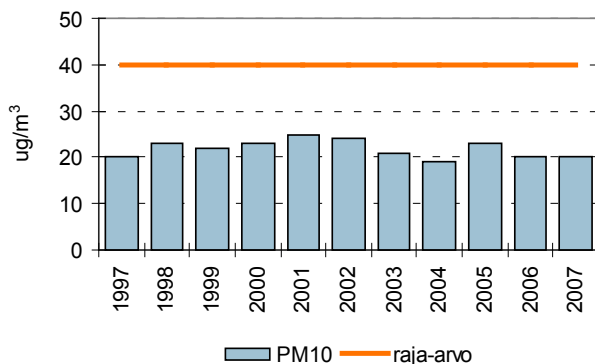
Suurin osa typenoksidien päästöistä aiheutuu liikenteestä. Pitoisuudet eivät ole ylittäneet raja- tai ohjearvoja Espoossa. Ajoneuvotekniikan kehittymisen myötä rikkidioksidipäästöt ovat nykyisin pienet. Hiukkasten merkittävimmät päästölähteet ovat liikenne, energiantuotanto ja puun pienpoltto. Suurin osa kaupunki-ilman hengitettävistä hiukkasista on kuitenkin peräisin liikenteen nostattamasta katupölystä eli epäsuorista päästöistä. Hengitettävien hiukkasten vuosikeskiarvopitoisuudet eivät ole ylittäneet raja-arvoa. Vuorokausiraja-arvon ylityksiä esiintyy vajaa parikymmentä vuosittain (sallittu 35 kpl), yleensä kevään katupölykauden yhteydessä.

LUONNON MONIMUOTOISUUS

Espoossa oli vuoden 2008 lopussa 50 luonnonsuojelualuetta, joiden kokonaispinta-ala on runsas

Kuva 2. Espoon kasvihuonekaasupäästöt asukasta kohden ja ilmastostrategian tavoite (Uudenmaanliitto, YTV).

Kuva 3. Hengitettävien hiukkasten (PM10) pitoisuudet Espoon Leppävaarassa (YTV).

Kuva 4. Vaarantuneeksi luokiteltu suoneidonvaippa. Kuva: Tia Lähteenmäki.

2200 hehtaaria. Luonnonsuojelualueita on hieman yli 4 prosenttia Espoon kokonaispinta-alasta ja 7 prosenttia maapinta-alasta. Natura verkostoon kuuluvia alueita Espoossa on kuusi. Suojelualueiden pinta-ala on suurempi kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin, mikä johtuu Espoon jo lähtökohtaisesti rikkaasta ja monimuotoisesta luonnosta.

Espoossa on tietoa on kaikkiaan yli 70 uhanalaisesta ja 100 silmälläpidettävästä lajista. Espoossa esiintyy paljon uhanalaisia tai vaarantuneita kova-kuoriaisia, lintuja ja perhosia. Uhanalaisten lajien kannalta tärkeimpiä elinympäristöjä ovat metsät ja vedet. Espoossa monien lajien suojelua vaarantavat eri tekijät kuin muualla Suomessa.

Nopeasti kasvavassa kaupungissa rakentaminen uhkaa suoraan tai välillisesti useita luonnoltaan arvokkaita alueita. Myös ihmisten aiheuttama häiriö on Espoossa merkittävämpi uhka lajistolle kuin Suomessa keskimäärin. Metsäluonnon muutokset ovat merkittävin uhanalaisuuden syy Espoosakin.

Viheralueiden säilyminen riittävän suurina ja yhtenäisinä sekä viheralueverkoston säilyminen ovat avainasemassa Espoon luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Muuttuva ilmasto asettaa lisähaasteen lajiston elinvoimaisuudelle.

VESISTÖT

Vesistöt ovat olennainen osa Espoon luontoa ja ympäristöä. Espoon alueella on 95 järveä, joista suurin on Bodom. Järvet ovat keskittyneet Pohjois-Espooseen, erityisesti Nuuksion järviylängölle, sekä keskiseen Espooseen.

Järvet, joet ja rannikkovedet ovat Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla huonommassa tilassa kuin Suomessa keskimäärin. Järvien tilaan vaikuttaa voimakkaimmin valuma-alueella tapahtuva toiminta. Vesien peruslaatu on muuttunut jätevesien ja muun ihmisen aiheuttaman kuormituksen seurauksena. Kaupunki ja suojeluyhdistykset ovat tehneet aktiivista työtä järvien tilan parantamiseksi. Toimet eivät ole kuitenkaan tuottaneet haluttua tulosta. Espoon järvien tilan ja kunnostustarpeen arvioimiseksi käynnistettiin keväällä 2008 selvitys Espoon ja Uudenmaan ympäristökeskusten yhteistyöhankkeena.

Espoon virtavedet ovat olleet historiansa aikana vilkkaassa käytössä ja mm. paikallisesti arvokkaita kalastuspaikkoja. Virtavedet inventoitiin vuonna 2008 ja lisäksi Espoonjoelle valmistui suojelusuunnitelma. Tärkeimmät suojelun keinot ovat luonnonmukainen hulevesien hallinta ja jokilaakson huomiointi maankäytön suunnittelussa. Järvien ja virtavesien suojelun toteuttamista rajoittaa resurssien niukkuus.

Kuva 5. Näkymä Espoonjoelta. Kuva: Pinja Kasvio.

MAAPERÄ

Espoon arvokkaat geologiset kohteet inventoitiin vuonna 2006. Pääosa kohteista on paikallisesti arvokkaita, mutta joukossa on myös maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaita esiintymiä. Espoon merkittävin geologinen esiintymä on harvinainen, kansainvälisesti arvokas pallokivi Nuuksiossa. Monet suuret kalliomäet ympäristöineen, osa soista sekä Saunalahden rapautumaonkalo ovat valtakunnallisesti merkittäviä. Suositujen virkistyskohteiden sekä kaivosten ja louhosten nykytilaa heikentävät roskaantuminen ja graffitit.

Espoossa on luetteloitu noin 250 kiinteistöä, joiden maaperän on todettu tai epäillään olevan pilaantunut haitta-aineilla. Kohteista valtaosa on entisiä polttoaineiden jakeluasemia ja kasvihuoneita. Joukossa on myös käytöstä poistettuja kaatopaikkoja ja venesatamia. Menettelytavat pilaantuneiden alueiden tutkimiseen ja kunnostamiseen on määritelty ja kunnostushankkeita on tehty vuodesta 1995 lähtien. Kunnostustoimenpiteitä on tehty noin 130 kiinteistöllä.

MAANKÄYTTÖ JA LIIKKUMINEN

Espoo kasvaa voimakkaasti ja myös rakentaminen on ollut vilkasta. Ajoneuvoliikenteen määrä kasvaa Espoossa voimakkaammin kuin väkiluku ja se keskittyy erityisesti kehäteille. Joukkoliikenteen matkustajamäärät eivät ole kasvaneet toivotulla tavalla. Espoon sisäisten linjojen käyttäjämäärä on pysynyt melko vakiona ja seutulinjojen lisääntynyt vain hieman.

Työssäkäyntiliikenne muodostaa merkittävän osan päivittäisestä liikkumisesta. Noin 60 000 espoolaista käy työssä kotikunnassaan ja vajaan 46 000 työmatka suuntautuu Helsinkiin. Myös Helsingistä Espooseen päin suuntautuva työmatkaliikenne on vilkasta.

Suurimmat meluongelmat Espoossa aiheuttaa ajoneuvoliikenne. Ajoneuvoliikenteen melulle altistuu tällä hetkellä vajaa 20 000 asukasta ja vuoteen 2030 mennessä altistuvien määrän ennakoidaan kasvavan jopa 50 prosentilla.

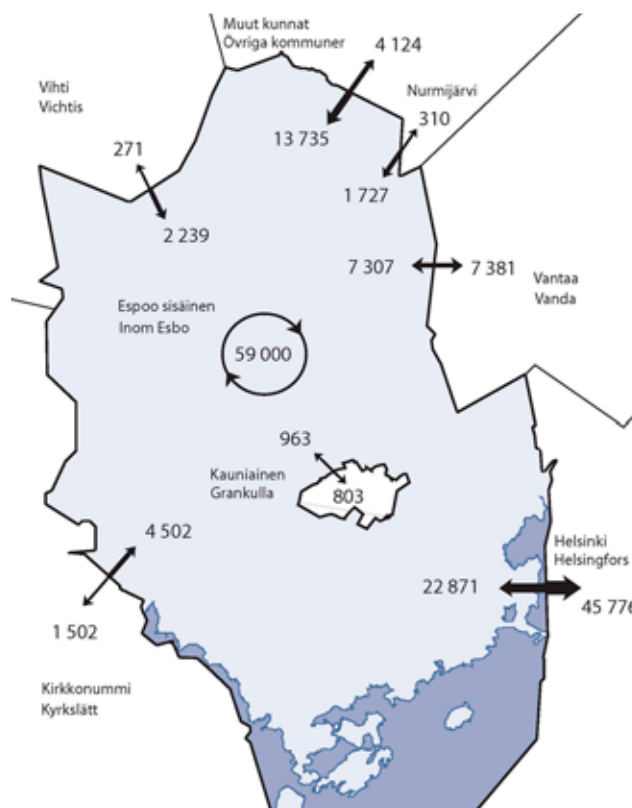
Kartalta katsoen Espoossa on paljon viheralueita ja metsiä. Vilkas rakentaminen ja taajama-alueen kasvu kuitenkin pirstovat yhtenäisiä viheralueita. Vaarana on tärkeiden viheryhteyksien katkeaminen ja eliölajiston taantuminen yhtenäisten viheralueiden pienentyessä.

Espoon perinneympäristöt ovat pääasiassa pienialaisia niittyjä ja hakamaisia alueita. Laajalahdella ja Espoonlahdella on laajat rantaniityt. Joukossa on myös muutamia kallioketoja.

LUONNONVAROJEN KULUTUS

Kestävän kulutuksen suurimmat haasteet Suomessa ovat kasvavat hiilidioksidipäästöt, kuluttajien luonnonvarojen määrä sekä jätemäärät. Kotitalouksien merkittävimpänä kehityssuuntana ympäristön ja luonnonvarojen käytön kannalta on ollut kulutusmenojen ja asumisväljyyden kasvu sekä pienten kotitalouksien yleistyminen.

Energian kulutuksen kasvu on tärkein tekijä Espoossa, joka estää kasvihuonekaasupäästöjen

Kuva 6. Työssäkäyntiliikenne Espoon sisällä ja sukku-
lointi naapurikuntien välillä vuonna 2008 (Kehittämis- ja
tutkimusryhmä).

vähentämistavoitteen saavuttamista. Kulutusta voidaan muuttaa kestävämpään suuntaan esimerkiksi vähentämällä liikkumistarvetta ja eläinperäisten ruokien osuutta. Elinkeinoelämä voi vaikuttaa kulutukseen ja kuluttajien valintoihin tarjonnan kautta. Esimerkiksi asumiseen voidaan tarjota pitkäikäisiä ja energia- ja materiaalitehokkaita rakennuksia ja liikenteeseen pieniä ja vähän kuluttavia autoja.